

R I I G I K O H U S
DISTSIPLINAARKOLLEGIUM
O T S U S

Distsiplinaarasja number	9-13/22-3
Otsuse kuupäev	30.03.2023
Kohtukoosseis	Eesistuja riigikohtunik Julia Laffranque, riigikohtunik Kai Kullerkupp, riigikohtunik Saale Laos, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Üllar Roostoja ja Harju Maakohtu kohtunik Merle Parts
Kohtuasi	Xxxxx Maakohtu kohtuniku Xxxxxx Xxxxi distsiplinaarasi
Distsiplinaarmenetluse algataja	Riigikohtu esimees Villu Kõve
Asja läbivaatamise kuupäev	09.02.2023
Istungil osalenud isikud	Xxxxx Maakohtu kohtunik Xxxxxx Xxxx ja tema lepinguline esindaja vandeadvokaat Andres Past Istungit protokollis Riigikohtu personalispetsialist Kristi Jakobsoo

RESOLUTSIOON

- 1. Mõista Xxxxx Maakohtu kohtunik Xxxxxx Xxxx süüdi distsiplinaarsüüteo toimepanemises, kuid jätta ta karistamata.**
- 2. Jätta kohtunik Xxxxxx Xxxxi esindaja Andres Pasti taotlus menetluskulude hüvitamiseks rahuldamata.**
- 3. Otsuse peale on kohtunikul õigus esitada kaebus Riigikohtu üldkogule 30 päeva jooksul alates otsuse kuulutamisest.**
- 4. Otsus jõustub pärast punktis 3 märgitud tähtaja möödumist, kui kohtunik ei ole esitanud kaebust Riigikohtu üldkogule.**

DISTSIPLINAARSÜÜDISTUS

- Riigikohtu esimees Villu Kõve algatas 13.12.2022 distsiplinaarmenetluse Xxxxx Maakohtu kohtuniku Xxxxxx Xxxxi (edaspidi ka kohtunik) suhtes ametikohustuste täitmata jätmise tõttu. Distsiplinaarsüüdistuses leitakse, et kohtunik on toime pannud distsiplinaarsüüteo kohtute seaduse (KS) § 87 lg 2 esimese lause tähenduses, sest ta keeldus põhjendamatult õigusemõistmisest, kui

taandas end tsiviilasja nr 2-16-2060 menetlemisest. Distsiplinaarsüüdistuses rõhutatakse, et asja uuesti lahendav maakohu kohtunik peab lähtuma ringkonnakohtu õiguslikest juhistest.

2. Riigikohtu esimehele sai Kentex Finance Eesti OÜ (likvideerimisel) 06.09.2022 esitatud pöördumisest teatavaks, et Xxxxx Maakohu kohtuniku X. Xxxx-i menetluses on alates 18.02.2016 TERE aktsiaseltsi saneerimisavaldu (tsiviilasi nr 2-16-2060), mille lahendamine on mitu korda jõudnud kõrgema astme kohtutesse. Pärast asja viimast uueks lahendamiseks saamist ei ole kohtunik asja läbivaatamisele suunatud menetlustoiminguid teinud.

2.1. Kohtunik on avaldanud, et kuna ta ei nõustu kõrgema astme kohtu juhistega, ei ole ta erapooletu ega saa asja lahendada.

2.2. Distsiplinaarsüüdistuses viitab Riigikohtu esimees tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) § 27 lg-le 3, mille järgi ei ole lubatud õigusemõistmisest põhjendamatult keelduda. Kohtuniku taandamise alused on sätestatud TsMS § 23 p-des 1–7. TsMS § 27 võimaldab kohtunikul otsustada ennast taandada üksnes TsMS § 23 p-des 1–6 sätestatud alustel. Neid aluseid praegusel juhul ei ole. Kui maakohu kohtunik leiab TsMS § 23 p-le 7 tuginedes, et ta on erapoolik või menetlusosalistel on alus seda arvata, peab kohtunik taotlema enda taandamist kohtu esimehelt, kui esimees seda ei tee, peab kohtunik asja menetlema.

2.3. Kohtunik ei saa valida oma soovi järgi, milliseid tsiviilasju ta menetleb. See, et kohtunik möönab asja menetluse venimist, tähtaegade mittejärgimist ja seda, et tal on tekkinud seaduse kohaldamisel või menetlusõiguse täitmisel erimeelsusi kõrgema astme kohtuga, ei anna õigust asja menetlemisest taandamist taotleda ega taanduda.

2.4. Kohtunik pidi lahendama tsiviilasja kooskõlas TsMS §-dega 658 ja 659, ringkonnakohtu määru esitatud seisukohad õigusnormi tõlgendamisel ja kohaldamisel on tühistatud määru teinud maakohule asja uuel läbivaatamisel kohustuslikud, isegi kui asja uuesti lahendava kohtuniku seisukohad erinevad ringkonnakohtu omadest.

3. Distsiplinaarsüüdistuses on kajastatud tsiviilasja nr 2-16-2060 puudutavalt järgmised kohtute infosüsteemis sisalduvad andmed:

3.1. Xxxxx Maakohus kinnitas 21.06.2021. a määru TERE aktsiaseltsi saneerimiskava.

3.2. Tallinna Ringkonnakohtu tühistas 05.11.2021. a määru maakohu määru ja saatis asja uueks läbivaatamiseks samale maakohule.

3.3. Riigikohtu keeldus 31.01.2022 samas asjas määruskaebust menetlusse võtmast.

3.4. Kentex Finance Eesti OÜ (likvideerimisel) esitas 03.05.2022 menetlusosalisena Xxxxx Maakohu esimehele taotluse teha kohtuniku üle järelevalvet ja määrata kohtunikule mõistlik tähtaeg menetlustoimingute tegemiseks või alustada distsiplinaarmenetlust (distsiplinaarsüüdistuse lisa 1).

3.5. Xxxxx Maakohu esimees vastas 02.06.2022 Kentex Finance Eesti OÜ taotlusele, et ei täheldanud kohtuniku tegevuses rikkumisi, mis annaksid aluse järelevalvemenetluseks (distsiplinaarsüüdistuse lisa 2).

3.6. Kohtunik taotles 07.06.2022 maakohu esimehelt enda taandamist TsMS § 23 p 7 alusel ja tsiviilasja teisele kohtunikule määramist (distsiplinaarsüüdistuse lisa 3).

3.7. Xxxxx Maakohu esimehe kohusetäitja jättis 14.06.2022. a määru kohtuniku taandamisavaldu rahuldamata (distsiplinaarsüüdistuse lisa 4).

3.8. Kohtunik taandas ennast 21.09.2022. a määru tsiviilasja menetlemisest TsMS § 23 p 7 alusel (distsiplinaarsüüdistuse lisa 5).

4. Distsiplinaarsüüdistuse tekstis ei ole eraldi välja toodud, et menetlusosaline Flinty OÜ (TERE aktsiaseltsi võlausaldaja) esitas 16.09.2022 taotluse kohtuniku taandamiseks. See nähtub aga distsiplinaarsüüdistusele lisatud taandamismäärusest.

5. Süüdistusele olid lisatud eelnevalt p-des 3.4, 3.5, 3.6, 3.7 ja 3.8 nimetatud dokumendid.

6. Distsiplinaarkolleegium võttis distsiplinaarasja menetlusse 14.12.2022. a määrusega.

7. X. Xxxx asus kohtunikuna ametisse 28.08.1997. Kohtunikul ei ole kehtivaid distsiplinaarkaristusi.

KOHTUNIKU SELGITUSED

8. Distsiplinaarkolleegiumile 13.01.2023 esitatud seletuskirjas, mille allkirjastasid kohtunik ja tema esindaja Andres Past, leitakse, et Xxxxxx Xxxx ei ole tsiviilasja nr 2-16-2060 lahendamisel jätnud täitmata kohtuniku ametikohustusi ega neid täitnud mittekohaselt, samuti ei ole ta põhjendamatult keeldunud õigusemõistmisest. Seletuskirjas märgitakse järgmist.

8.1. Otsustamaks, kas kohtunik keeldus õigusemõistmisest põhjendamatult KS § 87 lg 2 esimese lause tähenduses, milles teda süüdistatakse, tuleb lahendada põhiküsimus sellest, kas tema enese taandamine tsiviilasja lahendamisest oli õiguspärane. TsMS kohaselt on kohtuniku taandamiseks ette nähtud kaks võimalust: (1) menetlusosaliste poolt avalduse esitamisega (TsMS § 26) või (2) avalduseta kohtuniku enda initsiatiivil sisemise veendumuse tulemusena (TsMS § 27). Kohtunik taotles esmalt enda taandamist maakohtu esimehelt TsMS § 27 lg 2 ja § 23 p 7 alusel, mille esimees jättis rahuldamata. TsMS § 26 lg 1 reguleerib menetlusosalise esitatud taandamisavalduse lahendamist, sätestades, et kui kohtunik, kelle suhtes avaldus on esitatud, peab seda põhjendatuks, teeb ta määruse enda taandamise kohta. Seda on kohtunik praeguses asjas ka teinud, rahuldades 21.09.2022. a määrusega võlausaldaja Flinty OÜ 16.09.2022 esitatud avalduse kohtuniku taandamiseks TsMS § 23 p-s 7 nimetatud põhjusel (muu asjaolu, mis annab alust kahelda kohtuniku erapooletuses). Kohtunik ei keeldunud õigusemõistmisest alusetult, vaid nõustus menetlusosalise avalduses toodud asjaoludega.

8.2. Riigikohtu esimees on süüdistusest välja jättnud asjaolu, et kohtuniku määrus enda taandamiseks ja asjas uue menetleva kohtuniku määramiseks tugines võlausaldaja Flinty OÜ 16.09.2022 esitatud taotlusele. Kohtuniku taandamist põhjendas taotleja sellega, et kohtunik oli nimetatud tsiviilasjas teinud nii saneerimiskava kinnitamata jätva kui ka kinnitavaid lahendeid, mistõttu ei saa teda pidada erapooletuks. Flinty OÜ juhtis tähelepanu ka asjaolule, et kohtunik ei ole alati kinni pidanud seaduses toodud tähtaegadest ja menetlus on kestnud juba 6,5 aastat. Samuti on kohtunik varasemas taandumise taotluses avaldanud, et ei pea võimalikuks menetleda asja vastavuses Tallinna Ringkonnakohtu määruses toodud juhistega. Kohtunik rahuldab Flinty OÜ taotluse seetõttu, et kuigi temal puudub igasugune isiklik huvitus selle asja lahendi suhtes, tuleb möönda mõningaid menetluslikke rikkumisi. Samuti mainis kohtunik, et tal on protsessiõiguse ja seaduse kohaldamisel erinev arusaam kõrgema astme kohtust, mis muudab asja sisule keskendumise keerulisemaks. Kohtumenetlus peab olema ja ka näima (vt TsMS ja Eesti kohtunike eetikakoodeks) erapooletu. Kuivõrd üks menetlusosaline hakkas tema erapooletuses kahtlema, pidas kohtunik kohtu erapooletuse ja hea nime alalhoiu nimel vajalikuks asja arutamisel taanduda. Seega pole kohtunik ületanud talle seadusega antud diskretsiooni piire.

8.3. Õigusemõistmisel peab kohtunik tegema lahendi, mis on seaduslik ja põhjendatud (PS § 146, TsMS § 436 lg 1), lubamatuks tuleb pidada menetlusnormide rikkumist. Menetlusosalise poolt kohtuniku taandamiseks esitatud põhjendatud taandamise avalduse rahuldamata jätmine on hinnatav menetlusnormi olulise rikkumisena, mis toob kaasa kohtulahendi tühistamise. Menetlusosaline saab

kõrgema astme kohtule esitatud kaebuses taotleda lahendi tühistamist põhjusel, et kohtunik tuli taandada (TsMS § 30).

8.4. Distiplinaarsüüdistuse koostaja tõi muude asjaolude hulgas esile ka Tallinna Ringkonnakohtu 05.11.2021.a määruse tsiviilasjas 2-16-2060 (vt eespool p 3.2), seda küll kuidagi süüdistusega seostamata. See heidab samuti varju kohtuniku soovile täita oma ametikohustusi. Kuivõrd TERE aktsiaselts esitas Tallinna Ringkonnakohtu määrusele 21.11.2021. a määruskaebuse, ei olnud kohtunikul seda võimalik menetleda enne, kui Riigikohus 31.01.2022 otsustas keelduda määruskaebuse menetlusse võtmisest. Kohtunik oli aga alates 23.12.2021 kuni 02.05.2022 seoses haigestumisega töövõimetu, mida kinnitavad seletuskirjale lisatud töövõimetuslehe väljavõtted.

8.5. Kohtunik X. Xxxx on pikaajalise kogemusega maakohtu kohtunik, kes tegutseb mh mereõiguse ja maksejõuetusõiguse keerulistes valdkondades ja on mereõiguse vallas üks kahest sellele valdkonnale spetsialiseerunud kohtunikust Eestis. Tal puuduvad kehtivad distiplinaarkaristused.

8.6. Kokkuvõttes ei tunnista kohtunik end distiplinaarsüüteo toimepanemises süüdi, palub end KS § 97 lg 2 alusel õigeks mõista, menetluskulud jätta Eesti Vabariigi kanda ja menetlus distiplinaarasjas lõpetada.

XXXXX MAAKOHTU ESIMEHE ESITATUD ISELOOMUSTUS KOHTUNIKU KOHTA

9. Distiplinaarkolleegiumi palvel esitas Xxxxx Maakohtu esimees Astrid Asi 17.01.2023 tööalase iseloomustuse kohtunik X. Xxxx-i kohta. Selles märgitakse järgmist:

9.1. Üle 25 aastase tööstaažiga kohtunik X. Xxxx lahendas perioodil 2020–2022 kokku 1005 tsiviilasja: vastavalt 2020 – 374; 2021 – 392 ja 2022 – 239. Xxxxx Maakohtu tsiviilasju lahendava kohtuniku keskmine on aastas 432,8 kohtuasja: 2020 – 443,9; 2021 – 412,8 ja 2022 – 443,1.

9.2. Perioodil 2020–2022 oli kohtunik X. Xxxx-i lahendatud keskmine menetlusaeg 104 päeva: vastavalt 2020 – 92; 2021 – 103 ja 2022 – 125. Samal perioodil oli Xxxxx Maakohtu keskmine tsiviilasja lahendamise aeg 112,4 päeva: 2020 – 110,1; 2021 – 114,6 ja 2022 – 112,5.

9.3. Kohtuniku jõudluse ja keskmise menetlusaja, samuti distiplinaarmenetluse esemeks oleva kohtuasja menetlusaja hindamisel tuleb arvestada ka asjaolu, et kohtunik oli kõnealusel perioodil pikalt töövõimetuslehel (23.12.2021–02.05.2022, kokku 131 päeva). Lisaks oli ta puhkuse tõttu töölt eemal 2020. a 47 päeva, 2021. a 39 päeva ja 2022. a 42 päeva. Pikaajalist töölt eemalolekut tuleb pidada objektiivseks takistuseks, mille tõttu on kohtumenetluste lahendamise aeg pikenenud ning lahendatud asjade arv keskmisest väiksem.

9.4. Perioodil 2020–2022 vaatasid kõrgema astme kohtud kaebemenetluses läbi 86 kohtunik X. Xxxx-i lahendit, neist 34 jäeti muutmata; 9 puhul muudeti põhjendusi, jättes resolutsiooni samaks; 25 tühistati osaliselt ja 18 täielikult. Vaidlustatud on seega alla 10% lahenditest ja puudub alus teha etteheiteid lahendite üldise kvaliteedi kohta.

9.5. Ajavahemikul 2020–2022 esitati kohtuniku tegevuse peale kohtu esimehele neli kaebust, mis esimehe hinnangul polnud põhjendatud.

9.6. Perioodil 2020–2022 esitas kohtunik kuus taandamistaotlust, vastavalt 2020. a kaks; 2021. a ühe ja 2022. a kolm.

9.7. Kokkuvõttes leiab Xxxxx Maakohtu esimees, arvestades ka Xxxxx Maakohtu üldist töökoormust, et kohtunik X. Xxxx-i tööalane iseloomustus on üldjoontes positiivne.

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI ISTUNGIL UURITUD TÕENDID

10. Distsiplinaarkolleegium kuulas 09.02.2023. a istungil ära kohtunik X. Xxxx-i ja tema esindaja A. Pasti ning tutvus esitatud kirjalike tõenditega.

11. Distsiplinaarkolleegium uuris järgmisi tõendeid.

11.1. Kohtunik X. Xxxx-i töövõimetuslehe (alates 23.12.2021 kuni 02.05.2022) väljatrükkide ärakirjad.

11.2. Xxxxx maakohtu esimehe Astrid Asi 02.06.2022. a vastus Reet Raiduri 03.05.2022. a avaldusele viia kohtunik X. Xxxx-i suhtes läbi järelevalvemenetlus seoses tsiviilasjaga nr 2-16-2060.

11.3. Kohtunik X. Xxxx-i 07.06.2022. a määrus taotleda Xxxxx Maakohtu esimehelt kohtunik X. Xxxx-i taandamist tsiviilasjas nr 2-16-2060.

11.4. Flinty OÜ 16.09.2022. a taotlus kohtuniku taandamiseks tsiviilasjas nr 2-16-2060.

11.5. Kohtunik X. Xxxx-i 21.09.2022. a määrus kohtuniku enese taandamiseks tsiviilasjas nr 2-16-2060.

12. Distsiplinaarkolleegiumi istungil kohtunik end distsiplinaarsüüteo süüdi ei tunnistanud ja palus end õigeks mõista. Kohtunik väitis, et Riigikohtu esimehe esitatud süüdistus on talle arusaamatu, kuivõrd selles toodud asjaoludes ei ole kajastatud Flinty OÜ taotlust kohtuniku taandamiseks. Kohtuniku arvates oli tema enese taandamise põhjuseks objektiivne asjaolu, mis seisnes selles, et menetlusosaline ei näinud kohtunikku enam erapooletuna. Kohtunik leidis, et menetluse venimine võib samuti olla üheks taandamise aluseks nagu ka mittenõustumine kõrgema astme kohtu lahendiga samas asjas. Kohtunik kinnitas, et kui menetlusosalise Flinty OÜ taotlust kohtuniku taandamiseks poleks esitatud, oleks ta jätkanud asja lahendamist vaatamata sellele, et tal tekkisid suured raskused kõrgema astme kohtu juhiste järgimisel. Kohtuasi tsiviilasjas nr 2-16-2060 on juba antud lahendamiseks teisele kohtunikule, kelle ees kohtunik X. Xxxx on tekkinud olukorra pärast ka vabandanud.

13. Kohtuniku esindaja A. Past toetas kohtuniku seisukohti ja palus kohtunik X. Xxxx esitatud distsiplinaarsüüdistuses õigeks mõista ning distsiplinaarasjas kantud X. Xxxx-i menetluskulud õigusabi eest summas 2688 eurot välja mõista Eesti Vabariigilt X. Xxxx-i kasuks.

DISTSIPLINAARKOLLEEGIUMI SEISUKOHT

14. Distsiplinaarkolleegium (edaspidi kolleegium) leiab, et kohtunik X. Xxxx on pannud toime talle ette heidetud rikkumise – ametikohustuste täitmata jätmise, mis seisneb õigusemõistmisest põhjendamatus keeldumises. Kohtunik tuleb talle esitatud distsiplinaarsüüdistuses süüdi tunnistada, kuid kolleegium ei pea põhjendatuks kohtunikku distsiplinaarkorras karistada.

15. Kõigepealt võtab kolleegium seisukoha distsiplinaarsüüdistuse arusaadavuse suhtes (I), tuvastab seejärel X. Xxxx-i distsiplinaarsüüteo (II) ja langetab otsuse karistamise kohta (III). Lõpetuseks lahendab kolleegium kohtuniku esindaja esitatud menetluskulude taotluse (IV).

16. Kohtunik X. Xxxx ja tema esindaja rõhutasid, et neile on distsiplinaarsüüdistus arusaamatu, kuivõrd distsiplinaarmenetluse algataja ei ole arvestanud asjaoluga, et kohtunik taandas end menetlusosalise esitatud taotluse alusel.

17. Distsiplinaarsüüdistusele esitatavate üldtingimuste kohta on varem märgitud: „Kui isikule tehtava etteheite sisuks on mingite nõutavate toimingute tegematajätmine, siis oleks kohane samaaegselt viidata ka nendele materiaal- või menetlusõiguses sisalduvatele sätetele, mis mingit konkreetset toimumist nõuavad“ (distsiplinaarkolleegiumi 24.11.2016. a otsus asjas nr 9-13/16-3). Distsiplinaarkolleegium on samuti selgitanud, et kohtuniku täpsemad ametikohustused, mille kaudu on võimalik sisustada süüdistust KS § 87 lg 2 esimese lause järgi, tulenevad kohtuasja lahendamisel eeskätt vastavast menetlusseadustikust (distsiplinaarkolleegiumi 07.11.2017. a otsus asjas nr 9-13/17-2).

18. Praeguse asja aluseks Xxxx distsiplinaarsüüdistus vastab eeltoodud nõuetele. Riigikohtu esimees on 13.12.2022 esitatud distsiplinaarsüüdistuses viidanud õigusliku alusena TsMS § 27 lg-le 3 ja lugenud KS § 87 lg 2 ls-s 1 nimetatud distsiplinaarsüüteoaks õigusemõistmisest põhjendamatult keeldumise. Süüdistust sisustades on Riigikohtu esimees samuti täheldanud, et asja materjalidest ei nähtu TsMS § 23 p-des 1–6 sätestatud kohtuniku taandamise alused ning et kohtunik pidi kõrgemast kohtuastmest tagasi saadetud tsiviilasja lahendama kooskõlas TsMS §-dega 658 ja 659.

19. Kolleegium nendib, et süüdistuse funktsioon on eeskätt teavitada süüdistatavat talle ette heidetava käitumise olulistest faktilistest asjaoludest ja selle põhjal tehtava etteheite õiguslikust sisust, tagades nii tema kaitseõigust (vrd Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus (RKKKo) 22.03.2019, asjas nr 1-17-9941/80, p 8 ja RKKKo 07.02.2018, asjas nr 1-17-1327/52, p 13).

20. Kolleegium möönab, et Riigikohtu esimehe koostatud distsiplinaarsüüdistuse tekstis ei ole otsesõnu kajastamist leidnud asjaolu, et võlausaldaja Flinty OÜ esitas 16.09.2022 taotluse kohtunik X. Xxxx-i taandamiseks tsiviilasjas nr 2-16-2060 ning et kohtuniku enese taandamine toetus lisaks TsMS § 23 p-le 7 ka TsMS § 26 lg-le 1. Nagu eespool märgitud, oli distsiplinaarsüüdistusele lisatud ka kohtuniku 21.09.2022. a taandamismäärus (lisa 5, vt ka distsiplinaarsüüdistuse p 4.8), mis sisaldab mõlemaid eeltoodud, distsiplinaarsüüdistuses endas mainimata jäänud fakte ja annab tunnistust sellest, et distsiplinaarsüüdistuse esitaja oli neist teadlik distsiplinaarsüüdistust koostades. Samuti on distsiplinaarsüüdistuse alajaotise „Süüteo kirjeldus ja toimepanemise aeg“ p-s 3 selgelt kirjas, et „[k]ohtunik on *taandamist taotledes ja taandudes* avaldanud, et kuna ta ei nõustu asja lahendamiseks kõrgema astme kohtu antud juhistega, ei ole ta erapooletu ega saa asja lahendada“ (rõhutus kaldkirjas lisatud kolleegiumi poolt). Distsiplinaarsüüdistusest ilmneb üheselt seegi, et selle algataja pidas süüdistust Kentex Finance Eesti OÜ 06.09.2022. a taotluses tooduga võrreldes vahepeal täienenud asjaolude alusel põhjendatuks ja käsitles tsiviilasja menetluskäiku tervikuna, võttes arvesse ka asja lahendamise jätkuvat viibimist ja seaduse kohaldamisel tekkinud lahkkelisid. Distsiplinaarsüüdistuses on viidatud mh sellele, et kohtunik möönab asja menetluse venimist, kuid seda väljendas kohtunik alles 21.09.2022. a taandamismääruses ja mitte varasemas, 07.06.2022. a enese taandamise taotlemise määruses.

21. Lisaks ilmneb nii kohtunik X. Xxxx-i ja tema esindaja kirjalikest seisukohtadest kui ka kolleegiumi istungil antud selgitustest, et nad said piisavalt hästi aru sellest, mida kohtunik X. Xxxx-ile ette heidetakse, ja said teostada täies mahus kaitseõigust. Kolleegiumi istungil käsitleti Flinty OÜ esitatud taotlust kohtuniku taandamiseks ja kohtuniku 21.09.2022. a taandamise aluseid, kuulates ära kohtuniku ning tema esindaja seisukohad ja vastused kolleegiumi liikmete küsimustele.

Tulenevalt eelnevast on väide süüdistuse arusaamatusest alusetu ja kolleegium saab lahendada asja sisuliselt.

II

22. Praeguse distsiplinaarasja keskmes on kohtunik X. Xxxx-i 21.09.2022. a määrus, millega ta end kohtuasjast taandas. Järgnevalt hindab kolleegium seda, kas kohtuniku taandumine asja lahendamiseks oli põhjendatud või mitte ja kui oli põhjendamata, siis kas selline taandumine on vaadeldav õigusemõistmisest põhjendamatu keeldumisena TsMS § 27 lg 3 tähenduses.

23. Alustuseks toob kolleegium ära üldpõhimõtted, viidates Euroopa inimõiguste konventsioonile (EIÕK) ja Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) praktikale. Õigus õiglasele kohtupidamisele eeldab, et õigusemõistmine on erapooletu ja toimub mõistliku aja jooksul (EIÕK art 6). See, kas kohtunik on erapooletu, kuulub vajadusel kahtluse korral otsustamisele iga asja asjaoludest lähtudes (vt EIK, Micallef vs. Malta [suurkoda], 15.11.2009, nr 17056/06, §-d 97 ja 102). Arvestades muu hulgas, et kaalul on kohtute usaldusväärsus demokraatlikus ühiskonnas, peab õigusemõistmine mitte ainult olema, vaid ka näima erapooletu. Seega tuleb taanduda kohtunikul, kelle erapooletuses kahtlemiseks on legitiimne põhjus (põhjendatud kahtlused) (samas, §-d 98 ja 99, vt ka Harabin vs. Slovakkia, 20.11.2012, nr 58688/11, § 136). Seejuures on oluline, et erapooletus oleks kaitstud ja tagatud menetlusseaduste sätetega, sealhulgas nendega, mis puudutavad kohtunike taandamist (vt ka EIK, Mežnarić vs. Horvaatia, 15.07.2005, nr 71615/01, § 27; Oleksandr Volkov vs. Ukraina, 09.01.2013, nr 21722/11 ning, A. K. vs. Liechtenstein, 09.07.2015, nr 38191/12, §-d 82–83).

24. Eesti tsiviilkohtumenetluses reguleerivad kohtuniku taandamist TsMS §-d 23–30. Sarnased reeglid kehtivad ka teistes kohtumenetlustes.

25. Taandamisega seoses on Riigikohtu kriminaalkolleegium märkinud, et kohtuniku taandamiseks pole tema tegelik erapoolikus või eelarvamuslikkus isegi vajalik – piisab, kui selles osas tõusetuvad põhjendatud kahtlused. Kui tekib kahtlus kohtuniku erapooletuse suhtes ja on nimetatud *objektiivsed asjaolud*, mis seda kahtlust kinnitavad, siis tuleb kohtunikul taanduda (RKKKm 07.11.2005, asjas nr 3- 1-1-123-05, p 13).

26. Samal ajal peavad taandamisalused välistama sellise olukorra, kus menetlusosalistel oleks võimalik valida endale meelepärast kohtunikku või peaks kohtunik end taandama ilmselgelt põhjendamatu ja alusetute kahtlustuste korral (vt nt Tallinna Ringkonnakohtu 19.02.2014. a otsus haldusasjas nr 3-13-70113/104, p 11). TsMS § 27 lg 3 kohaselt ei ole õigusemõistmisest põhjendamatu keeldumine lubatav, mistõttu tuleb igal konkreetsel juhul põhjendada, miks kohtunik menetlusest taandub (samas, p 11).

27. Riigikohtu halduskolleegium (RKHK) on kinnitanud, et kolmanda isiku viidatud varasemad tema kahjuks tehtud kohtulahendid ei anna alust kohtuniku taandamiseks, kui kohtunik on asjakohaselt põhjendanud oma arusaama kohaldatavatest normidest, nii nagu ei anna alust kahelda kohtuniku erapooletuses asjaolu, et kõrgema astme kohtud on pidanud õigeks teistsugust tõlgendust; arvestada tuleb sellega, et kohtunikul ei ole lubatud õigusemõistmisest põhjendamatu ega kergekäeliselt keelduda (TsMS § 27 lg 3) (RKHKo, 15.04.2021, asjas nr 3-18-2022/30, p 15).

28. X. Xxxx-i distsiplinaarasjas ei ole vaidlust selles, et tsiviilasjas nr 2-16-2060 puudusid TsMS § 23 p-des 1–6 nimetatud taandamisalused. Kui kohtunik leiab ise, et esineb TsMS § 23 p 7 kohaselt muu asjaolu, mis annab alust kahelda tema erapooletuses, taotleb maakohu kohtunik enda taandamist kohtu esimehelt (TsMS § 27 lg 2).

Kohtunik X. Xxxx põhjendas oma 07.06.2022. a kohtuniku enese taandamise taotlemise määrukses taandamist sellega, et Tallinna Ringkonnakohtu 05.11.2021. a määrus tsiviilasjas nr 2-16-2060, millega tühistati tema 21.06.2021 tehtud TERE aktsiaseltsi saneerimiskava kinnitanud määrus, on olulises ulatuses tõlgendanud saneerimisestadust ekslikult ja asjatundmatult ning ta ei pea võimalikuks seda asja edasi menetleda, kuna see on vastuolus tema südametunnistuse ja arusaamaga kehtivast õigusest. X. Xxxx märkis, et tal ei ole võimalik teha lahendit selliselt, nagu näeb ette ringkonnakohus, mistõttu võib asja arutamine edaspidi näida erapoolikuna.

Xxxxx Maakohtu esimehe kohusetäitja jättis 14.06.2022. a määrusega kohtunik X. Xxxx-i enese taandamise taotluse rahuldamata. Kohtu esimehe kohusetäitja meelest ei saa asjaolu, et kohtuniku määrus tühistati ja saadeti tagasi uueks läbivaatamiseks, olla taandamise aluseks. See, et kõrgema astme kohus on pidanud õigeks teistsugust tõlgendust, ei anna alust kahelda kohtuniku erapooletuses.

Kolleegium rõhutab, et kohtuniku erapoolikusele peavad viited tulenema konkreetse(te)st *objektiivse(te)st asjaolu(de)st*, mida kohtunik X. Xxxx-i 07.06.2022. a enese taandamise määrus ei kajastanud.

29. Veidi enam kui kolm kuud pärast taandamisaotluse rahuldamata jätmist tegi kohtunik X. Xxxx 21.09.2022 tsiviilasjas nr 2-16-2060 uue määruse, millega taandas end, toetudes lisaks TsMS § 23 p-le 7 ka TsMS § 26 lg-le 1, kuivõrd 16.09.2022 esitas menetlusosaline Flinty OÜ sellekohase taotluse. Teisisõnu pidas kohtunik X. Xxxx menetlusosalise taandamisavaldust põhjendatuks, kuigi ei nõustunud kõigi avaldaja toodud põhjendustega. Kohtunik tunnistas taandamismääruses, et tal puudub isiklik huvitatus asja lahendi suhtes. Siiski nõustus kohtunik menetlusosalise tõstatatud kahtlusega tema erapooletuses, põhjendades seda järgmiste faktidega:

- (1) tsiviilasja menetlus on veninud ja ta ei ole kohtunikuna alati tähtaegadest kinni pidanud;
- (2) kohtunik kordas üle 07.06.2022. a määrukses väljendatud seisukohta, et tal on tekkinud seaduse kohaldamisel vastuolu kõrgema astme kohtuga;
- (3) taandamisaotluse esitaja kahtlused kohtuniku erapooletuses on vormiliselt põhjendatud ning kohtumenetlus peab ka näima erapooletu.

30. Järgnevalt võtab kolleegium seisukoha kohtunik X. Xxxx-i eeltoodud enese taandamise põhjenduste kohta.

30.1. Esmalt juhib kolleegium tähelepanu sellele, et 02.06.2022 Kentex Finance Eesti OÜ (likvideerimisel) pöördumisele (vt praeguse otsuse p 3.4) vastates ei pidanud Xxxxx Maakohtu esimees vajalikuks X. Xxxx-i suhtes tsiviilasjas nr 2-16-2060 järelevalvemenetlust läbi viia ja määrata kohtunikule menetlustoimingute tegemiseks mõistlik aeg (vt praeguse otsuse p 3.5). Kohtu infosüsteemist kajastuvatest andmetest ja kohtuniku selgituste põhjal ei tuvastanud kohtu esimees põhjendamatu pikki viivitusi ega pidanud tsiviilasja lahendamiseks kulunud aega ebamõistlikuks. Arvestades kohtuniku üldist töökoormust, kohtu esimehe arvates asjaga põhjendamatu venitamist polnud, viivitused olid tingitud objektiivsetest asjaoludest.

Teiseks, kuigi 21.09.2022. a seisuga oli TERE aktsiaseltsi saneerimismenetlus olnud kohtunik X. Xxxx-i menetluses üle 6,5 aasta, siis ei õigusta pikk menetlusaeg ega ka võimalik mõistliku menetlusaja möödumine iseenesest kohtuniku taandumist. Vastupidi, kohtunikul tuleb võtta tarvitusele kõik mõistlikud abinõud asja lahendamiseks ja edasise venimise vältimiseks. Riigikohtu üldkogu (RKÜK) märkis 07.12.2011. a otsuses asjas nr 3-8-11-2-11 (p 9) nõustuvalt distsiplinaarkolleegiumi otsusega (p 19) samas asjas, et õigusvastane on olukord, kus kohtunik valib enda kehtestatud kriteeriumide alusel, milliseid asju ta menetleb ja millised asjad jätab mõistliku aja

jooksul menetlemata ehk jätab asjad seisma. Kohtuasju tuleb menetleda üldjuhul kohtusse saabumise järjekorras

30.2. Mis puudutab kohtunik X. Xxxx-i 21.09.2022. a enese taandamise teist põhjendust, siis kordab see sisuliselt tema varasemas, 7.06.2022. a enese taandamise määruses toodud probleemi seoses vastuoluga kõrgema astme kohtuga, mille n-ö klaarimine jooksvas menetluses muudab kohtuniku 21.09.2022. a määruse sõnastuse kohaselt asja sisule keskendumise keerulisemaks. Nii nagu eespool käsitletud, ei pea kolleegium ka seda põhjust objektiivseks asjaoluks, millele saaks kahtlus erapooletuses tugineda (vt praeguse otsuse p 28).

Riigikohus on küll märkinud, et põhimõtteliselt ei saa välistada situatsioone, kus kõrgema kohtu seisukohtadest õigusküsimustes on ka samas kohtuasjas võimalik irduda. Nii ei ole kohtud seotud kõrgemalseisva kohtu seisukohtadega näiteks siis, kui kriminaalasja uue läbivaatamise ajaks on muutunud otsuse tegemise aluseks olnud seadus, Riigikohus on asjasse puutavas õigusküsimuses revideerinud enda õiguskäsitlust või on ilmnenud asjasse puutuva sätte põhiseadusvastasus (RKKKo 10.09.2019, asjas nr 1-17-3858/93, p 12; RKKKo 09.05.2022, asjas nr 1-20-3910/72, p 17). Praegu ühegi sellise olukorraga tegemist ei olnud.

Kolleegium mõnab, et inimlikult on mõistetav, et keerulistes õigusvaidlustes võib tekkida põhimõttelisi lahkavusi menetlus- ja/või materiaalõiguse tõlgendamisel ja et sellisel juhul võib kohtunikul olla mõnevõrra keerulisem oma lahendit põhjendada, kui ta samas asjas kõrgema astme kohtu väljendatuga ei nõustu. Seda enam ainuisikulises õigusemõistmises, kus eriarvamuse kirjutamine pole võimalik. Kolleegide seisukohtades kahtlemine ei ole sõltumatule kohtunikule keelatud, kuid see ei anna kohtunikule õigust tööülesanded täitmata jätta, lahendi kirjutamist edasi lükata või sellest koguni loobuda, nimetades kolleegide seisukohti ekslikuks ja asjatundmatuks.

Kolleegium nõustub Riigikohtu esimehega selles, et isegi kui kohtunik mõnab asja venimist, tähtaegade mittejärgimist ja ta ei jaga seaduse kohaldamisel kõrgema astme kohtu seisukohti, tuleb kohtunikul kooskõlas TsMS §-dega 658 ja 659 tsiviilasi lahendada ja need asjaolud ei kujuta endast objektiivset taandumisalust. Kõrgemalseisva kohtu seisukohad on õigusnormi tõlgendamisel ja kohaldamisel tühistatud määruse teinud maakohtule sama asja uuel läbivaatamisel kohustuslikud. See tuleneb ka kaebeõiguse olemasolust, mis on asja õige lahendamise üks tagatis.

30.3. Kohtunik X. Xxxx-i 21.09.2022. a enese taandamise kolmas põhjendus viitab üldiselt tsiviilkohtumenetluse seadustikule ja Eesti kohtunike eetikakoodeksile, mille kohaselt kohtumenetlus peab mitte ainult olema, vaid ka näima erapooletu. Kolleegium kordab siinkohal nõuet, et kohtuniku erapooletuses kahtlemine peab olema põhjendatud ning tuginema objektiivsetel asjaoludel (vt praeguse otsuse p-d 23 ja 25).

Distsiplinaarkolleegiumi 30.04.2009. a otsuses asjas nr 3-8-11-1-09 heideti kohtunikule ette seda, et määruses, millega kohtunik end asja lahendamisest taandas, ei olnud märgitud ühtegi asjaolu, mis annaks aluse kahelda kohtuniku erapooletuses (p 5), ja leiti, et taandamise alused tsiviilasja arutavale kohtunikule sätestab seadus (samal, p 6).

Kohtunik X. Xxxx on 21.09.2022. a määruses tõdenud, et tal puudub asjaga seoses isiklik huvitatus. Distsiplinaaristungil väljendas kohtunik seisukohta, et taandamine oli vajalik mh kohtu(niku) hea nime säilitamiseks. Kolleegium peab oluliseks kohtu autoriteeti ja usaldusväarsust ühiskonnas. Seetõttu peab nn muudel alustel taandamine (TsMS § 23 p 7) olema erand, mida hinnatakse juhtumipõhiselt. Samuti ei saa kergekäeliselt suhtuda TsMS § 26 lg 1 alusel taandamisse, kui taandamise avaldus pole objektiivselt põhjendatud. Nii nagu kohtunik ei tohi näida erapoolik, ei tohi jääda ka muljet, et kohtunik on keerukast kohtuasjast lahtisaamiseks kasutanud ära menetlusosalise

põhjendamata taotluse enda taandamiseks. Ekslik on kohtuniku arusaam, et ainuüksi menetlusosalise tõstatatud kahtlus kohtuniku erapooletuses on iseenesest piisav taandumisalus.

Kolleegium möönab, et nn muul põhjusel taandamisega seonduv on tihti komplitseeritud ja ette võib tulla ka piiripealseid olukordi, kus tuleb hoolikalt kaaluda mh seda, kas ja miks (nt kohtuniku käitumine kohtuistungil, kohtuniku sõnakasutus menetluskäikudes vmt) on kohtunik kaotanud menetlusosaliste silmis usaldusväarsuse. Praegusel juhul puudusid aga objektiivsed asjaolud, mis kohtuniku enese taandamist õigustaks, ning kohtuniku põhjendused enese taandamiseks pole piisavad ega veenvad.

31. Menetlusosalise Flinty OÜ 16.09.2022. a taotluses kohtunik X. Xxxx-i taandamiseks on toodud järgmised kolm põhjust:

- (1) kohtuniku enda 07.06.2022. a taotluses väljendatu, et ta ei suuda olla erapooletu (vastuolud kõrgema kohtuga);
- (2) kohtunik on sama asja juba korduvalt lahendanud;
- (3) asjaolu, et menetlus on oluliselt viibinud.

Kaht neist põhjustest (vastuolu kõrgema kohtuga ja menetluse pikkus) hindasid varem vastavalt Xxxxx Maakohtu esimehe kohusetäitja ja esimees ega pidanud neid piisavaks vastavalt taandamiseks või järelevalvemenetluse algatamiseks. Kolleegium on eelnevalt sellega nõustunud (vt praeguse otsuse p–d 28, 30.1 ja 30.2).

Tõsiasi, et kohtunik oli sama asja juba korduvalt lahendanud ja saneerimiskava nii kinnitanud kui ka kinnitamata jätnud (Flinty OÜ taotluse teine põhjendus), tuleneb saneerimisõiguses valitsevast praktikast ja sellest, et sama kohtunik vaatab asja uuesti läbi. Praegusel juhul tuleb arvestada saneerimismenetluse olemust, eesmärgi ja saneerimisasja eripära.

Kuivõrd menetlusosalised kasutasid edasikaebelõigust ning kõrgema astme kohus oli maakohtu seisukohti vaidlusaluses tsiviilasjas ümber hinnanud, siis tuligi uuesti menetledes kõrgema astme kohtu juhiste vastavalt ümber otsustada; lisaks olid pikale veninud menetluse käigus asjaolud pidevalt muutunud.

32. Kolleegiumi arvates – ja seda võib välja lugeda ka Riigikohtu esimehe esitatud distsiplinaarsüüdistusest – tuleb lisaks eelnenule vaadata asjasse puutuva tsiviilasja menetluskäiku laiemalt:

- (1) asi on olnud distsiplinaarsüüdistuse esitamise seisuga Xxxxx Maakohtu menetluses pea 7 aastat, sellest enamuse kohtunik X. Xxxx-i menetluses;
- (2) kohtunik on ise tunnistanud, et ei ole suutnud järgida kõiki seadusest tulenevaid menetlustähtaegu;
- (3) ka menetlusosalised on menetluse pikkust mõjutanud, esitades arvukalt määruskaebusi ja erinevaid taotlusi, k.a kohtuniku üle järelevalve teostamiseks ja distsiplinaarmenetluse alustamiseks;
- (4) kohtu esimees otsustas järelevalvemenetlust mitte alustada;
- (5) kohtunik on teinud varem enese taandamise taotluse, mille kohtu esimehe kohusetäitja jättis rahuldamata;
- (6) menetlusosaline on tuginenud kohtuniku taandamise taotluses kohtuniku enda nimetatud põhjustele.

33. Kohtunik X. Xxxx selgitas distsiplinaarasja istungil, et tsiviilasja nr 2-16-2060 lahendamist on raskendanud mh menetlusosaliste tegevus. Selles kontekstis on õigusemõistmise usaldusväarsuse ja kohtu väärika positsiooni, aga ka menetlusökoonoomia seisukohalt eriti oluline, et taandamise taotluse

läbivaatamine ning taandamine oleksid hästi kaalutud ja põhjendatud, et vältida olukorda, kus menetlusosalistel oleks võimalik valida endale meelepärast kohtunikku või oleks kohtunikul endal võimalik ilma objektiivse põhjusega kergekäeliselt keelduda veninud ja vastuolusid tekitanud asja lahendamisest.

34. Täiendavalt märgib kolleegium, et kui kohtunik jätabki end taandamata või ei võta taandamisavalduse suhtes seisukohta, lahendab taandamise avalduse kohtu esimees (TsMS § 26 lg 3). Lisaks saab juhul, kui taandamisavaldus esitati õigeaegselt või kui taandamise alus tekkis või sellest alusest saadi teada pärast asja lahendamist selles kohtus, TsMS § 30 kohaselt menetlusosaline tugineda taandamise alusele kõrgema astme kohtule esitatud kaebuses ja taotleda lahendi tühistamist, mis annab menetlusosalisele täiendava garantii.

35. Eelnev ei välista, et distsiplinaarkolleegiumil on võimalik ja tuleb tegeleda teatud juhtudel ka taandamata jätmise küsimustega. Seni on distsiplinaarkolleegium 24.04.2006. a otsuses asjas nr 3-8-11-3-05 pidanud distsiplinaarsüüteks ja karistanud kohtunikku distsiplinaarkorras selle eest, et kohtunik ei kõrvaldanud tema erapooletuses tekkinud kahtlusi seaduses ettenähtud korras tehtud määruses, vaid püüdis seda teha pärast apellatsiooni saabumist ebaseadusliku menetludokumendi vormistamisega ja laskus põhjendamatutesse vaidlustesse prokuratuuri ning uurimisorganitega.

36. Kokkuvõttes leiab kolleegium, et kohtunik X. Xxxx-i taandumine tsiviilasja nr 2-16-2060 menetlemisest ei olnud põhjendatud. Edasi selgitab kolleegium, kas selline enese taandamine on vaadeldav õigusemõistmisest põhjendamatult keeldumisenähtena ja kas tegemist on distsiplinaarsüütega.

37. TsMS § 27 lg 3 kohaselt ei ole õigusemõistmisest põhjendamatult keeldumine lubatud. TsMS kommenteeritud väljaandes on täpsustatud: „Keeld otsustada taandumine muu asjaolu tõttu ainuotsustuslikult, on sätestatud, et kaitsta lg 3 põhimõtet: õigusemõistmisest põhjendamatult keeldumine ei ole lubatud. Seadusega on reguleeritud, mis alustel peab kohtunik end taandama. Kui neid aluseid ei esine, siis peab kohtunik andma taandamisavalduse lahendamiseks edasi ja kui kohtunikku ei taandata, siis peab ta asja menetlema. Kohtunik ei saa valida oma soovi järgi, milliseid tsiviilasju menetleda, vaid tsiviilasjade jaotus toimub seadusest tulenevalt maa- ja ringkonnakohtus juhuslikkuse põhimõttest lähtudes, mille täpsema korra määrab tööjaotusplaan.“

Kuigi TsMS § 27 lg 3 asub paragrahvis, mis reguleerib kohtuniku taandamist avalduseta, ja seaduse seletuskiri seda ei täpsusta, kas õigusemõistmisest põhjendamatult keeldumise keeld laieneb ka olukorrale, mis põhineb taandamisele avalduse alusel, on senises kohtupraktikas seda sätet niimoodi tõlgendatud (vt viited praeguse otsuse p-des 26 ja 27). Kolleegium peab sellist lähenemist ka igati loogiliseks, õigusemõistmisest põhjendamatult keeldumine ei saa olla õigustatud ühelgi juhul.

Seega keeldus X. Xxxx tsiviilasjas nr 2-16-2060 põhjendamatult õigusemõistmisest.

38. KS § 87 lg 2 esimese lause järgi on distsiplinaarsüütegu kohtuniku süüline tegu, mis seisneb ametikohustuse täitmata jätmises või mittekohases täitmises. Kohtupraktikas on selgitatud (viimati 06.07.2022. a otsus asjas nr 9-13/22-1, p 23), et selles tähenduses saab kohtuniku distsiplinaarvastutusest rääkida rikkumiste korral, mis on seotud puudustega õigusemõistmisel. Kohtuniku täpsemad ametikohustused, mille kaudu on võimalik sellist süüdistust sisustada, tulenevad kohtuasja lahendamisel eelkõige vastavast menetlusseadustikust. Praegusel juhul on selliseks õigusnormiks eeskätt TsMS § 27 lg 3, lisaks on olulised ka TsMS §-d 658 ja 659, kuivõrd õigusemõistmisest põhjendamatult keeldumine on mitme normi väärmoistmise ja -kohaldamise tulem.

39. Distsiplinaarsüüteo puhul vaatab kolleegium seda, kas kohtunik on selle toime pannud süüliselt, s.o tahtlikult (sh kaudse tahtlusega), või raskest hooletusest. Varem on distsiplinaarkolleegium

kohtuniku teadlikku seadusliku aluseta enese taandamist taandamisavalduse alusel, mille esitamise õigust menetlusosalisel enam ei olnud, lugenud kaudse tahtlusega põhjendamatuks keeldumiseks õigusemõistmisest (distsiplinaarkolleegiumi 30.04.2009. a otsus asjas nr 3-8-11-1-09, p 8). Praeguses distsiplinaarasjas on tuvastatud, et distsiplinaarsüüteo koosseis seisneb õigusemõistmisest keeldumises. Kohtunik tõlgendas menetlusosalise taotlust valesti, arvates, et see on iseenesest objektiivne asjaolu erapooletuse näivuse põhjendamiseks. Kogenud kohtunikuna oleks X. Xxxx pidanud sellest aru saama, et see konkreetset juhul nii ei olnud. Seega ei saa teha järeldust, et kohtunik ei teadnud või vähemalt ei mõõnnud, et ennast taandades keeldub ta õigusemõistmisest põhjendamatult.

40. Eeltoodust tulenevalt leiab kolleegium, et kohtunik X. Xxxx on toime pannud KS § 87 lg-s 2 märgitud distsiplinaarsüüteo – ametikohustuse täitmata jätmise –, sest ta on põhjendamatult keeldunud õigusemõistmisest.

III

41. Järgnevalt langetab kolleegium otsuse kohtunik X. Xxxx-i karistamise kohta. KS § 88 lg 1 järgi on distsiplinaarkaristused noomitus (p 1), rahaträhv kuni ühe kuu ametipalga ulatuses (p 2), ametipalga vähendamine (p 3) ja ametist tagandamine (p 4). KS § 88 lg 4 järgi tuleb distsiplinaarkaristuse määramisel arvestada distsiplinaarsüüteo laadi (selgete menetlusnormide rikkumised), raskust (süsteematus, viivituse pikkus) ja tagajärgi (kas rikkumised tõid menetlusosalistele kaasa raskeid või pöördumatuid tagajärgi) ning kohtuniku isikuomadusi (sh töökoormust) ja muid asjaolusid.

Niisiis võtab kolleegium eeskätt arvesse distsiplinaarsüüteo laadi, raskusastet ja tagajärgi (vt nt RKÜKo 07.12.2011, asjas nr 3-18-11-2-11, p 11), lisaks ka seda, kas tegemist on pikka aega väldanud oluliste ja/või süsteemsete rikkumistega, mida kohtunik ei ole kõrvaldanud vaatamata korduvatele tähelepanu juhtimistele; kohtuniku ametisoleku aega, seda, kas kohtunikul puuduvad kehtivad distsiplinaarkaristused, kuidas teda on tööalaselt iseloomustatud, kas ta on oma veast aru saanud ja seda tunnistanud, vajadusel tema tervises seisundit (vt nt distsiplinaarkolleegiumi 04.01.2010. a otsus asjas nr 3-8-11-4-09, p 10) ja muid asjaga seotud erilisi asjaolusid.

42. Vaatamata distsiplinaarsüüteo tuvastamisele kohtunik X. Xxxx-i käitumises on kolleegium seisukohal, et praegusel juhul ei ole põhjendatud kohtuniku distsiplinaarkorras karistamine. KS § 97 annab distsiplinaarkolleegiumile karistuse määramisel laia diskretsiooni (vt ka RKÜKo 07.12.2011, asjas nr 3-8-11-2-11, p 10).

Kolleegiumi hinnangul on ainuüksi distsiplinaarmenetluse läbiviimine praegusel juhul piisav, et juhtida kohtuniku tähelepanu vajadusele mitte taandada end põhjendamatult kohtuasja lahendamisest. Distsiplinaarkaristuse määramine ei oleks kolleegiumi hinnangul proportsionaalne meede.

43. Hoolimata sellest, et kohtunik X. Xxxx ei ole rikkumist tunnistanud, saab tsiviilasja nr 2-16-2060 lahendamisel ilmnenu minetust pidada kohtuniku ülejäänud senise kohtunikutöö kontekstis üksikjuhtumiks (vrd distsiplinaarkolleegiumi 15.12.2004. a otsus asjas nr 3-8-11-7-04, kus kohtuniku iseloomustuse kohaselt tegi ta (korduvalt) põhjendamatuid enese taandamisi). Kuigi menetlusosalistele võib tähendada kohtunik X. Xxxx-i taandumine ja uue kohtuniku määramine menetluse täiendavat pikendamist, on osa menetlusosalisi siiski kohtuniku vahetust ka ise soovinud (isegi kui põhjendamatult). Kolleegium võtab arvesse ka seda, et X. Xxxx on staažikas kohtunik, kellel puuduvad kehtivad distsiplinaarkaristused ning keda on tööalaselt iseloomustatud positiivselt, samuti seda, et kohtunik on olnud arvestatava aja töövõimetuslehel. Lisaks peab kolleegium oluliseks, et süütegu on toime pandud seoses kohtuniku taandamisküsimuse lahendamisega, mille üle

otsustamine võib sõltuvalt asjaoludest olla komplitseeritud (vt distsiplinaarkolleegiumi 30.04.2009. a otsus asjas nr 3-8-11-1-09, p 9).

44. Kokkuvõttes, juhindudes KS § 87 lg-test 1 ja 2, § 97 lg-st 1 ja TsMS § 27 lg-st 3, mõistab kolleegium kohtunik X. Xxxx-i distsiplinaarsüüteo süüdi, kuid leiab distsiplinaarsüüteo toimepanemise asjaolusid ning kohtunikku iseloomustavaid andmeid arvesse võttes, et KS § 87 lg-st 1 ja § 88 lg-st 4 tulenevalt saab jätta kohtunikule distsiplinaarkaristuse määramata (vt ka distsiplinaarkolleegiumi 20.09.2021. a otsus asjas nr 9-13/21-1, p 5).

IV

45. Kohtunik X. Xxxx-i esindaja A. Past esitas kolleegiumile taotluse, mille kohaselt palub ta õigeksmõistmisel distsiplinaarasjas kantud X. Xxxx-i menetluskulud õigusabi eest summas 2688 eurot välja mõista Eesti Vabariigilt X. Xxxx-i kasuks. Kuna kolleegium mõistab kohtunik X. Xxxx-i distsiplinaarsüüteo toimepanemises süüdi, jäävad tema esindajale makstud õigusabi kulud kohtuniku kanda.

/allkirjastatud digitaalselt/

Julia Laffranque

Kai Kullerkupp

Saale Laos

Üllar Roostoja

Merle Parts